

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы		24 беттің 1-ші беті
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»		

ДӘРІС КЕШЕНІ

Пәні: Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия

Пән коды: ТАОН 3310

ББ атауы және шифры: 6В10115 «Медицина»

Оқу сағаты/кредит көлемі: 150 сағат/5

Оқу курсы мен семестрі: 3-курс/6

Дәріс көлемі: 10

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы	
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»	24 беттің 2-ші беті

Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия» пәнінің жұмыс оқу бағдарламасына (силлабус) сәйкес әзірленген және кафедра мәжілісінде талқыланды

Қазақстан

Хаттама № 11 – «20» – 06 – 2025ж.

Кафедра меңгерушісі: Мурзанова Д.А.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	
 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы	
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»	24 беттің 3-ші беті

№1 дәріс

1. Тақырыбы: Кіріспе. Топографиялық анатомияның жалпы мәселелері.

Оперативтік хирургияның жалпы сұрақтары.

Жоғарғы және төменгі аяқ-қолдың топографиялық анатомиясы.

2. Мақсаты:

- Студенттерді топографиялық анатомия мен оперативтік хирургияның негізгі ұғымдарымен таныстыру.
- Жоғарғы және төменгі аяқ-қолдардың топографиялық анатомиясын, олардың клиникалық және хирургиялық маңызын қарастыру.
- Хирургиялық қол жеткізу жолдарын жоспарлау үшін анатомиялық білімді қолдана білу дағдыларын қалыптастыру.

3. Дәріс тезистері:

Топографиялық анатомияға кіріспе:

- Топографиялық анатомияның анықтамасы.
- Бағыттаушы (ориентирлік) және проекциялық анатомияның айырмашылығы.
- Топографиялық анатомияның клиникалық тәжірибе мен хирургиядағы маңызы.

Оперативтік хирургияның жалпы сұрақтары:

- Оперативтік хирургияның негізгі қағидалары: асептика, гемостаз, тіндердің жарақатын барынша азайту.
- Хирургиялық қол жеткізу жолдарының жіктелуі (ашық, лапароскопиялық, эндоскопиялық).
- Хирургиялық өріс ұғымы, операциялық аймақта бағдарлану.

Жоғарғы аяқ-қолдың топографиялық анатомиясы:

- Жоғарғы аяқ-қол қаңқасы: бұғана, жауырын, иық, білек, қол басы.
- Негізгі бұлшықеттер және олардың проекциялары.
- Негізгі қан тамырлары (иық артериясы, сәулелі және шынтақ артериялары) мен жүйкелер (сәулелі, ортаңғы, шынтақ жүйкелері).
- Хирургиялық әрекеттерге арналған беткей анатомиялық бағдарлар.

Төменгі аяқ-қолдың топографиялық анатомиясы:

- Төменгі аяқ-қол қаңқасы: жамбас, сан, сирақ, табан.
- Негізгі бұлшықеттер және олардың қызметі.
- Ірі қан тамырлары (сан артериясы, тізе асты артериясы) мен жүйкелер (отырықшы, сан, кіші жіліншік жүйкелері).
- Хирургиялық бағдарлар мен қол жеткізу жолдары.

4. Иллюстрациялық материал: Плакаттар, муляждар, торс, фантомдар, презентациялар.

5. Әдебиет:

Негізгі: Каган, И. И. Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия: оқулық / И. И. Каган, С. В. Чемезов; қаз. тіліне аудар. М. А. Сейфулдинова, жауапты ред. Ы. А. Алмабаев. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 576 эл. опт.

Сергиенко В.И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: Учебник / В. И. Сергиенко, Э.А. Петросян; Рек. ГОУ ВПО «Московская мед. академия им. И.М. Сеченова». - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2013. - 648 с.: ил.

Островерхов Г. Е. Оперативная хирургия и топографическая анатомия: учебник для студентов мед. вузов / Г. Е. Островерхов, Ю. М. Бомаш, Д. Н. Лубоцкий. - 5-е изд., испр. - М.: МИА, 2005. - 736 с. - (Сокровищница отечественной медицины)

Семенов Г. М. Топографическая анатомия и оперативная хирургия для стоматологов: учебное пособие. - СПб.: Питер 2008. - 304 с.

ONTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы	
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»	24 беттің 4-ші беті

Қосымша: Мырзабеков М. Оперативтік хирургия : оқу құралы / М. Мырзабеков, Ә. Е. Есенқұлов ; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ.

- Алматы : Эверо, 2009. - 264 бет.

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 томдық. 1 т. : оқулық / ред. бас.

И. И. Каган ; қаз. тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. II т.: оқулық / қазақ тіліне ауд.

Қ. Қ. Қайырбекова ; И. И. Каган [ж/б.]. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 568 бет с.

Каган И. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия : учебник. - М. :

ГЭОТАР - Медиа, 2009. - 672 с. +эл. опт. диск (CD-ROM)

Сергиенко В. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия. В 2 т. Т. 1. :

учебник / В. И. Сергиенко, Э. А. Петросян, И. В. Фраучи. - 3-е изд., испр. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2007. - 831 с

Электронды басылымдар: Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. Т.1

[Электронный ресурс] : оқулық / қазақ тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова ; ред. басқ. И. И. Каган.

- Электрон. текстовые дан. (136Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512б. Атлас

рентгеноанатомии и укладок . Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник: атлас / М.

В. Ростовцев [др.] ; под ред. М. В. Ростовцева. - Электрон. текстовые дан. (41,5 Мб). - М. :

ГЭОТАР - Медиа, 2013 эл. опт. диск (CD-ROM). - (Электронный учебник)

Клиническая, топографическая анатомия и оперативная хирургия [Электронный ресурс] : монография. - Электрон. текстовые дан. (6,35 Мб). - М. : Б. и., 2002. - 1 эл.

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы).

1. Топографиялық анатомияға анықтама беріңіз және оның хирургия үшін маңызын түсіндіріңіз.
2. Бағдарлаушы (ориентирлік) және проекциялық анатомияның айырмашылығы неде?
3. Оперативтік хирургияның негізгі қағидаларын атаңыз.
4. Хирургиялық қол жеткізу жолдарының қандай түрлерін білесіз?
5. Жоғарғы аяқ-қолдың негізгі сүйектері, бұлшықеттері және қан тамырларын атаңыз.
6. Жоғарғы аяқ-қол арқылы өтетін жүйкелер қандай және олардың клиникалық маңызы қандай?
7. Төменгі аяқ-қолдың сүйектерін, бұлшықеттерін, ірі қан тамырлары мен жүйкелерін атаңыз.
8. Төменгі аяқ-қолға жасалатын хирургиялық араласуларда қандай бағдарлар қолданылады?
9. Топографиялық анатомия аяқ-қолдарға жасалатын операцияларды жоспарлауда қалай көмектеседі?

№2 дәріс

1. Тақырыбы: Бас сүйектің топографиялық анатомиясы. Бас ми бөлімі. Сүйектің ішкі негізі.

2. Мақсаты:

- Студенттерді бас және бас ми бөлігінің топографиясымен таныстыру.
- Сүйектің ішкі негізінің құрылымын, бороздаларын, тесіктерін және клиникалық маңызын қарастыру.
- Басқа жасалатын хирургиялық араласуларды жоспарлауда анатомиялық білімді қолдана білу дағдыларын қалыптастыру.

3. Дәріс тезистері:

Бас сүйектің топографиялық анатомиясының жалпы мәселелері:

- Топографиялық анатомияның анықтамасы.
- Бас пен бетке арналған беткей анатомиялық бағдарлар.
- Бас топографиясын білу диагностика мен хирургия үшін маңыздылығы.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»		
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы		24 беттің 5-ші беті
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»		

Бас ми бөлімі:

- Бас ми бөлігінің сүйектері: маңдай (лобная), төбе (теменные), қылтыл (затылочная), шүйде (височные), сүйір (клиновидная), тесікті (решетчатая) сүйектер.
- Сүйектердің құрылымы: сыртқы және ішкі беттері, төбелері және негіздері.
- Бас қуыстарымен, мұрын қуыстары және мидың қабықтарымен байланысы.

Сүйектің ішкі негізі:

- Негізгі бөліктері: алдыңғы, ортаңғы және артқы ойықшалар.
- Қан тамырлары мен жүйкелерге арналған бороздалар.
- Негізгі тесіктер: көру каналы, мойын артерия каналы, жәремелік тесігі, үлкен қылтыл тесігі және басқалары.
- Клиникалық маңызы: ірі қан тамырларының өтуі, бас ми жарақаттары, нейрохирургиялық операцияларда қол жеткізу жолдары.

Клиникалық аспектілер:

- Бас ми бөлімі мен сүйектің негізін жарақаттау мүмкіндіктері.
- Ішкі бас қуысына жасалатын қан кетуді емдеу және ісіктерді алып тастауға арналған оперативтік тәсілдер.

4. Иллюстрациялық материал: Плакаттар, муляждар, торс, фантомдар, презентациялар.

5. Әдебиет:

Негізгі: Каган, И. И. Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия: оқулық / И. И. Каган, С. В. Чемезов; қаз. тіліне аудар. М. А. Сейфулдинова, жауапты ред. Ы. А. Алмабаев. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 576 эл. опт.

Сергиенко В.И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: Учебник / В. И. Сергиенко, Э.А. Петросян; Рек. ГОУ ВПО «Московская мед. академия им. И.М. Сеченова». - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2013. - 648 с.: ил.

Островерхов Г. Е. Оперативная хирургия и топографическая анатомия: учебник для студентов мед. вузов / Г. Е. Островерхов, Ю. М. Бомаш, Д. Н. Лубоцкий. - 5-е изд., испр. - М.: МИА, 2005. - 736 с. - (Сокровищница отечественной медицины)

Семенов Г. М. Топографическая анатомия и оперативная хирургия для стоматологов: учебное пособие. - СПб.: Питер 2008. - 304 с.

Қосымша: Мырзабеков М. Оперативтік хирургия: оқу құралы / М. Мырзабеков, Ә. Е. Есенқұлов; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ. - Алматы: Эверо, 2009. - 264 бет.

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 томдық. 1 т.: оқулық / ред. бас. И. И. Каган; қаз. тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. II т.: оқулық / қазақ тіліне ауд. Қ. Қ. Қайырбекова; И. И. Каган [ж/б.]. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 568 бет с.

Каган И. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: учебник. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2009. - 672 с. + эл. опт. диск (CD-ROM)

Сергиенко В. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия. В 2 т. Т. 1.: учебник / В. И. Сергиенко, Э. А. Петросян, И. В. Фраучи. - 3-е изд., испр. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2007. - 831 с

Электронды басылымдар: Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. Т.1 [Электронный ресурс]: оқулық / қазақ тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова; ред. басқ. И. И. Каган. - Электрон. текстовые дан. (136 Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512б. Атлас рентгеноанатомии и укладок. Т. 1 [Электронный ресурс]: учебник: атлас / М. В. Ростовцев [др.]; под ред. М. В. Ростовцева. - Электрон. текстовые дан. (41,5 Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2013 эл. опт. диск (CD-ROM). - (Электронный учебник)

Клиническая, топографическая анатомия и оперативная хирургия [Электронный ресурс]: монография. - Электрон. текстовые дан. (6,35 Мб). - М.: Б. и., 2002. - 1 эл.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы		24 беттің 6-ші беті
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»		

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы).

1. Бас сүйектің топографиялық анатомиясына анықтама беріңіз және оның клиникалық маңызын түсіндіріңіз.
2. Бас ми бөлігінің сүйектерін және олардың негізгі беттерін атаңыз.
3. Сүйектің ішкі негізінде қандай бороздалар мен тесіктер бар?
4. Сүйектің ірі тесіктерінің (мысалы, көру каналы, жәремелік тесігі) функциялары қандай?
5. Бас ми бөлігінің топографиясын білуді талап ететін клиникалық жағдайлар қандай?
6. Бас ми бөліміне хирургиялық қол жеткізуде қандай анатомиялық бағдарлар маңызды?

№3 дәріс

1. Тақырыбы: Ми топографиясы. Ми қанды қамтамасыз етуі. Бет бөлімі. Жалпы әліметтер. Бет аймақтары.

2. Мақсаты:

- Студенттерді ми топографиясымен және оның қанмен қамтамасыз етілуімен таныстыру.
- Бет бөлімі анатомиялық аймақтарын және олардың клиникалық маңызын қарастыру.
- Диагностика және хирургиялық араласуларда топографиялық білімді қолдану дағдыларын қалыптастыру.

3. Дәріс тезистері:

Ми топографиясы:

- Негізгі бөлімдер: үлкен ми жартышарлары, кішкентай ми (мозжечок), ми сабағы.
- Үлкен ми жартышарларының бороздалары мен оюлары.
- Функционалдық аймақтардың орналасуы: моторлық, сенсорлық, сөйлеу және көру аймақтары.
- Беткей анатомиялық бағдарлар және олардың астындағы құрылымдармен байланысы.

Мидың қанмен қамтамасыз етілуі:

- Негізгі тамырлар: ішкі мойын артериясы, омыртқа артериясы.
- Артериялық шеңберлер мен қосылыстар (ми артериялық шеңбері, Виллизий шеңбері).
- Веноздық жүйе: беткей және терең веналар, синустар.
- Клиникалық маңызы: инсульттар, тромбоздар, қан кетулер.

Бет бөлімі – жалпы мәліметтер:

- Бет бөлігінің сүйектері: жоғарғы жақ, төменгі жақ, щек сүйегі, мұрын сүйегі және басқалары.
- Негізгі анатомиялық бағдарлар мен бет беттері.
- Сілекей бездері, жевательные бұлшықеттер, мимикалық бұлшықеттер.
- Жүйкелермен қамтамасыз ету: лицевой нерв, тройничный нерв.

Бет аймақтары:

- Маңдай, көз, мұрын, щек, ауыз және иек аймақтары.
- Инъекция, хирургиялық араласулар және диагностика үшін маңызды анатомиялық бағдарлар.
- Беттегі қан тамырлары мен жүйкелермен байланысы.

4. Иллюстрациялық материал: Плакаттар, муляждар, торс, фантомдар, презентациялар.

5. Әдебиет:

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	
 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы	
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»	24 беттің 7-ші беті

Негізгі: Каган, И. И. Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия: оқулық / И. И. Каган, С. В. Чемезов; қаз. тіліне аудар. М. А. Сейфулдинова, жауапты ред. Ы. А. Алмабаев. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 576 эл. опт.

Сергиенко В.И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: Учебник / В. И. Сергиенко, Э.А. Петросян; Рек. ГОУ ВПО «Московская мед. академия им. И.М. Сеченова». - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2013. - 648 с.: ил.

Островерхов Г. Е. Оперативная хирургия и топографическая анатомия: учебник для студентов мед. вузов / Г. Е. Островерхов, Ю. М. Бомаш, Д. Н. Лубоцкий. - 5-е изд., испр. - М.: МИА, 2005. - 736 с. - (Сокровищница отечественной медицины)

Семенов Г. М. Топографическая анатомия и оперативная хирургия для стоматологов: учебное пособие. - СПб.: Питер 2008. - 304 с.

Қосымша: Мырзабеков М. Оперативтік хирургия: оқу құралы / М. Мырзабеков, Ә. Е. Есенқұлов; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ. - Алматы: Эверо, 2009. - 264 бет.

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 томдық. 1 т.: оқулық / ред. бас. И. И. Каган; қаз. тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. II т.: оқулық / қазақ тіліне ауд. Қ. Қ. Қайырбекова; И. И. Каган [ж/б.]. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 568 бет с.

Каган И. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: учебник. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2009. - 672 с. + эл. опт. диск (CD-ROM)

Сергиенко В. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия. В 2 т. Т. 1.: учебник / В. И. Сергиенко, Э. А. Петросян, И. В. Фраучи. - 3-е изд., испр. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2007. - 831 с

Электронды басылымдар: Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. Т.1 [Электронный ресурс]: оқулық / қазақ тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова; ред. басқ. И. И. Каган. - Электрон. текстовые дан. (136 Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512б. Атлас рентгеноанатомии и укладок. Т. 1 [Электронный ресурс]: учебник: атлас / М.

В. Ростовцев [др.]; под ред. М. В. Ростовцева. - Электрон. текстовые дан. (41,5 Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2013 эл. опт. диск (CD-ROM). - (Электронный учебник)

Клиническая, топографическая анатомия и оперативная хирургия [Электронный ресурс]: монография. - Электрон. текстовые дан. (6,35 Мб). - М.: Б. и., 2002. - 1 эл.

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы).

1. Мидың негізгі бөлімдерін және олардың функцияларын атаңыз.
2. Үлкен ми жартышарларының қандай бороздалары мен оюларын білесіз?
3. Мидың артериялық қанмен қамтамасыз етілуін сипаттаңыз.
4. Мидың негізгі веналарын және веноздық синустарын атаңыз.
5. Бас сүйектің бет бөлігін құрайтын сүйектерді атаңыз.
6. Беттің қозғалысы мен мимикасын қамтамасыз ететін бұлшықеттер мен жүйкелерді атаңыз.
7. Бет аймақтарын және олардың клиникалық маңызын атаңыз.
8. Беттегі топографиялық бағдарлар хирургиялық және диагностикалық процедураларда қалай көмектеседі?

№4 дәріс

1. **Тақырыбы:** Мойынның топографиялық анатомиясы. Мойын фасциялары. Мойынның клеткалық (жасушалық) кеңістіктері. Мойын аймақтары. Мойынның лимфа түйіндері, абсцестер және флегмондар.

2. **Мақсаты:**

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	
 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы	
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»	24 беттің 8-ші беті

- Студенттерді мойынның топографиялық анатомиясы, оның фасциялары және клеткалық кеңістіктерімен таныстыру.
- Мойынның анатомиялық аймақтары мен лимфа түйіндерін қарастыру.
- Мойындағы абсцестер мен флегмондардың клиникалық маңызын, олардың диагностикасын және хирургиялық қол жеткізу жолдарын түсінуге дағдылар қалыптастыру.

3. Дәріс тезистері:

1. Мойынның топографиялық анатомиясының жалпы мәселелері:

- Мойынның топографиялық анатомиясының анықтамасы.
- Мойынның беткей анатомиялық бағдарлары.
- Мойын анатомиясының клиникалық және хирургиялық тәжірибедегі маңызы.

2. Мойын фасциялары:

- Фасциялардың жалпы сипаттамасы: беткей және терең фасциялар.
- Терең фасция бірнеше қабатқа бөлінеді: омыртқа алдындағы (предпозвоночная), өңеш қасына (окологлоточная), кеуде-бұғана-сүйек-щекелі (надгрудинно-ключично-сосцевидная) және т.б.
- Фасциялардың клиникалық-хирургиялық маңызы: инфекцияның таралуын шектеу.

3. Мойынның клеткалық кеңістіктері:

- Омыртқа алдындағы кеңістік, өңеш артындағы (ретрофарингеальное) кеңістік, мойынның бүйірлік кеңістігі.
- Инфекция және іріңді процестердің таралу жолдары.
- Клеткалық кеңістіктердің кеуде қуысы және медиастиnumмен байланысы.

4. Мойын аймақтары:

- Алдыңғы, артқы, бүйірлік мойын аймақтары.
- Топографиялық бағдарлар, шекаралар және құрамдас бөліктер.
- Терінің астындағы құрылымдар, ірі қан тамырлары және жүйкелер.

5. Мойын лимфа түйіндері:

- Лимфа түйіндерінің топтары: төменгі жақ астындағы, беткей және терең мойын түйіндері, қылтылдық (затылочные) түйіндер.
- Клиникалық-хирургиялық маңызы.

6. Мойындағы абсцестер мен флегмондар:

- Анықтамасы және патогенезі.
- Симптомдары және диагностикасы.
- Хирургиялық қол жеткізу жолдары, дренаждау және асқынулардың алдын алу.

4. Иллюстрациялық материал: Плакаттар, муляждар, торс, фантомдар, презентациялар.

5. Әдебиет:

Негізгі: Каган, И. И. Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия: оқулық / И. И. Каган, С. В. Чемезов; қаз. тіліне аудар. М. А. Сейфулдинова, жауапты ред. Ы. А. Алмабаев. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 576 зл. опт.

Сергиенко В.И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: Учебник / В. И. Сергиенко, Э.А. Петросян; Рек. ГОУ ВПО «Московская мед. академия им. И.М. Сеченова». - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2013. - 648 с.: ил.

Островерхов Г. Е. Оперативная хирургия и топографическая анатомия: учебник для студентов мед. вузов / Г. Е. Островерхов, Ю. М. Бомаш, Д. Н. Лубоцкий. - 5-е изд., испр. - М.: МИА, 2005. - 736 с. - (Сокровищница отечественной медицины)

Семенов Г. М. Топографическая анатомия и оперативная хирургия для стоматологов: учебное пособие. - СПб.: Питер 2008. - 304 с.

Қосымша: Мырзабеков М. Оперативтік хирургия: оқу құралы / М. Мырзабеков, Ә. Е. Есенқұлов; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	
 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы	
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»	24 беттің 9-ші беті

- Алматы : Эверо, 2009. - 264 бет.

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 томдық. 1 т. : оқулық / ред. бас.

И. И. Каган ; қаз. тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. II т.: оқулық / қазақ тіліне ауд.

Қ. Қ. Қайырбекова ; И. И. Каган [ж/б.]. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 568 бет с.

Каган И. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия : учебник. - М. :

ГЭОТАР - Медиа, 2009. - 672 с. +эл. опт. диск (CD-ROM)

Сергиенко В. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия. В 2 т. Т. 1. :

учебник / В. И. Сергиенко, Э. А. Петросян, И. В. Фраучи. - 3-е изд., испр. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2007. - 831 с

Электронды басылымдар: Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. Т.1

[Электронный ресурс] : оқулық / қазақ тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова ; ред. басқ. И. И. Каган.

- Электрон. текстовые дан. (136Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512б. Атлас

рентгеноанатомии и укладок . Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник: атлас / М.

В. Ростовцев [др.] ; под ред. М. В. Ростовцева. - Электрон. текстовые дан. (41,5 Мб). - М. :

ГЭОТАР - Медиа, 2013 эл. опт. диск (CD-ROM). - (Электронный учебник)

Клиническая, топографическая анатомия и оперативная хирургия [Электронный

ресурс] : монография. - Электрон. текстовые дан. (6,35 Мб). - М. : Б. и., 2002. - 1 эл.

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы).

1. **Мойынның топографиялық анатомиясына анықтама беріңіз және оның клиникалық маңызын түсіндіріңіз.**
2. **Мойын фасцияларын және олардың қабаттарын атаңыз.**
3. **Мойынның қандай клеткалық (жасушалық) кеңістіктерін білесіз және олар инфекцияның таралуымен қалай байланысты?**
4. **Мойын аймақтарын және олардың анатомиялық шекараларын атаңыз.**
5. **Мойынның әртүрлі аймақтарынан өтетін ірі қан тамырлары мен жүйкелерді атаңыз.**
6. **Мойын лимфа түйіндерінің қандай топтары бар және олардың клиникалық маңызы қандай?**
7. **Мойындағы абсцесс пен флегмона дегеніміз не? Оларды емдеуге қандай хирургиялық тәсілдер қолданылады?**
8. **Мойынның топографиясын білу хирургиялық араласуларды жоспарлауда және асқынулардың алдын алуда қалай көмектеседі?**

№5 дәріс

1. **Тақырыбы:** Кеуде қуысының топографиялық анатомиясы. Медиастинум және оның мүшелері.

Артқы медиастинум мүшелерінің топографиясына жалпы шолу.

2. Мақсаты:

- Студенттерді кеуде қуысының және медиастинумның топографиялық анатомиясымен таныстыру.
- Медиастинум мүшелерінің құрылымын қарастыру, әсіресе артқы медиастинумға назар аудару.
- Медиастинум мүшелерінің топографиясының хирургиялық араласулар мен ауруларды диагностикалаудағы клиникалық маңызын түсінуге дағдылар қалыптастыру.

3. Дәріс тезистері:

Кеуде қуысының топографиялық анатомиясының жалпы мәселелері:

- Кеуде қуысының құрылымы: сүйектер, буындар, бұлшықеттер.
- Кеуденің беткей анатомиялық бағдарлары.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	
 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы	
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»	24 беттің 10-ші беті

- Кеуде топографиясының хирургия мен клиникалық тәжірибедегі маңызы.

Медиастинум:

- Медиастинумның анықтамасы, алдыңғы, ортаңғы және артқы медиастинумға бөлінуі.
- Негізгі шекаралары: алдыңғы, артқы, бүйірлік, жоғарғы және төменгі.
- Медиастинумның клиникалық-хирургиялық маңызы.

Медиастинум мүшелері:

- **Алдыңғы медиастинум:** тимус, лимфа түйіндері, ірі қан тамырлары.
- **Ортаңғы медиастинум:** жүрек, перикард, ірі қан тамырлары (аорта, жоғарғы қуысты вена).
- **Артқы медиастинум:** өңеш, кеуде түтігі, кеуде тамырлары, симпатикалық тізбектер.

Артқы медиастинум мүшелерінің топографиясына жалпы шолу:

- Өңештің омыртқа мен ірі қан тамырларымен қатынасы.
- Кеуде түтігінің топографиясы және анатомиялық бағдарлары.
- Симпатикалық тізбек және ганглиондар.
- Клиникалық маңызы: өңешке жасалатын операциялар, медиастинальдық ісіктер, инфекциялар.

Клиникалық аспектілер:

- Артқы медиастинумның патологиялары: ісіктер, кисталар, абсцестер.
- Хирургиялық қол жеткізу мүмкіндіктері және олардың шектеулері.
- Анатомиялық ерекшеліктердің диагностика мен емдеуге әсері.

4. Иллюстрациялық материал: Плакаттар, муляждар, торс, фантомдар, презентациялар.

5. Әдебиет:

Негізгі: Каган, И. И. Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия: оқулық / И. И. Каган, С. В. Чемезов; қаз. тіліне аудар. М. А. Сейфулдинова, жауапты ред. Ы. А. Алмабаев. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 576 зл. опт.

Сергиенко В.И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: Учебник / В. И. Сергиенко, Э.А. Петросян; Рек.ГОУ ВПО «Московская мед.академия им.И.М.Сеченова». - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2013. - 648 с.: ил.

Островерхов Г. Е. Оперативная хирургия и топографическая анатомия: учебник для студентов мед. вузов / Г. Е. Островерхов, Ю. М. Бомаш, Д. Н. Лубоцкий. - 5-е изд., испр. - М.: МИА, 2005. - 736 с. - (Сокровищница отечественной медицины)

Семенов Г. М. Топографическая анатомия и оперативная хирургия для стоматологов: учебное пособие. - СПб.: Питер 2008. - 304 с.

Қосымша: Мырзабеков М. Оперативтік хирургия: оқу құралы / М. Мырзабеков, Ә. Е. Есенқұлов; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ. - Алматы: Эверо, 2009. - 264 бет.

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 томдық. 1 т.: оқулық / ред. бас. И. И. Каган; қаз. тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. II т.: оқулық / қазақ тіліне ауд. Қ. Қ. Қайырбекова; И. И. Каган [ж/б.]. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 568 бет с.

Каган И. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: учебник. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2009. - 672 с. +эл. опт. диск (CD-ROM)

Сергиенко В. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия. В 2 т. Т. 1.: учебник / В. И. Сергиенко, Э. А. Петросян, И. В. Фраучи. - 3-е изд., испр. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2007. - 831 с

Электронды басылымдар: Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. Т.1 [Электронный ресурс]: оқулық / қазақ тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова; ред. басқ. И. И. Каган. - Электрон. текстовые дан. (136Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512б. Атлас

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы		24 беттің 11-ші беті
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»		

рентгеноанатомии и укладок . Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник: атлас / М.

В. Ростовцев [др.] ; под ред. М. В. Ростовцева. - Электрон. текстовые дан. (41,5 Мб). - М. :

ГЭОТАР - Медиа, 2013 эл. опт. диск (CD-ROM). - (Электронный учебник)

Клиническая, топографическая анатомия и оперативная хирургия [Электронный ресурс] : монография. - Электрон. текстовые дан. (6,35 Мб). - М. : Б. и., 2002. - 1 эл.

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы).

1. Медиастинумға анықтама беріңіз және оның бөлінуін сипаттаңыз.
2. Медиастинумның қандай шекаралары бар?
3. Алдыңғы, ортаңғы және артқы медиастинумда қандай мүшелер орналасқан?
4. Артқы медиастинумдағы өңештің топографиясын сипаттаңыз.
5. Медиастинум арқылы өтетін ірі қан тамырларын атаңыз.
6. Хирургиялық араласулар үшін артқы медиастинумдағы маңызды құрылымдарды атаңыз.
7. Артқы медиастинумның топографиялық білімдері патологияларды диагностикалау және емдеуде қалай көмектеседі?
8. Артқы медиастинумда жүргізілетін хирургиялық операцияларда қандай мүмкін асқынулар бар?

№6 дәріс

1. Тақырыбы: Жамбас мүшелерінің топографиялық анатомиясы. Іш аймақтары. Алдыңғы-бүйірлік құрсақ қабырғасы. Іштің ақ сызығы, көк етек және көк сақинасы. Сақалды канал (паховый канал).

Құрсақ қуысының қабаттарға бөлінуі.

2. Мақсаты:

- Студенттерді құрсақтың топографиялық анатомиясы және оның аймақтарымен таныстыру.
- Алдыңғы-бүйірлік құрсақ қабырғасының, ақ сызықтың, көк сақинасының және сақалды каналдың құрылымын қарастыру.
- Құрсақ қуысының қабаттарға бөлінуін түсініп, бұл бөлудің хирургия мен диагностикадағы маңызын қалыптастыру.

3. Дәріс тезистері:

Жамбас топографиялық анатомиясының жалпы мәселелері:

- Құрсақ беткей анатомиялық бағдарлары.
- Құрсақ топографиясының диагностика, хирургиялық араласулар және патологияны локализациялау үшін маңызы.

Іш аймақтары:

- 9 аймаққа бөліну: оң және сол қабырға астылықтары, эпигастрий, мезогастрий, гипогастрий, оң және сол қабырға астылықтары, оң және сол пах аймақтары.
- Аймақтарға бөлудің клиникалық маңызы: ауырсынуды, патологияны локализациялау.

Алдыңғы-бүйірлік құрсақ қабырғасы:

- Құрамы: тері, теріасты клетчатка, бұлшықеттер, фасциялар.
- Негізгі бұлшықеттер: тік, косой және көлденең құрсақ бұлшықеттері.
- Ақ сызық: құрылымы, маңызы, көк сақинасы.

Сақалды канал (паховый канал):

- Құрылымы: алдыңғы және артқы қабырғалары, жоғарғы және төменгі тесіктер.
- Мазмұны: ер адамдарда – сперматикалық канатик, әйелдерде – жатырдың дөңгелек байламасы.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»		
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы		24 беттің 12-ші беті
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»		

- Клиникалық маңызы: паховые грыжи, хирургиялық қол жеткізу жолдары.

Құрсақ қуысының қабаттарға бөлінуі:

- Жоғарғы қабат: диафрагмалық астындағы.
- Ортаңғы қабат: мезентериалдық (алдыңғы және артқы).
- Төменгі қабат: жамбас.
- Бұл бөлудің хирургиялық қол жеткізуді жоспарлау және патологияны локализациялау үшін маңызы.

Клиникалық аспектілер:

- Ауырсыну мен патологияны іш аймақтары бойынша локализациялау.
- Алдыңғы-бүйірлік қабырғадан және пах каналы арқылы хирургиялық қол жеткізу жолдары.
- Хирургиялық араласуларда көк сақинаның маңызы.

4. Иллюстрациялық материал: Плакаттар, муляждар, торс, фантомдар, презентациялар.

5. Әдебиет:

Негізгі: Каган, И. И. Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия: оқулық / И. И. Каган, С. В. Чемезов; қаз. тіліне аудар. М. А. Сейфулдинова, жауапты ред. Ы. А. Алмабаев. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 576 эл. опт.

Сергиенко В.И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: Учебник / В. И. Сергиенко, Э.А. Петросян; Рек.ГОУ ВПО «Московская мед.академия им.И.М.Сеченова». - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2013. - 648 с.: ил.

Островерхов Г. Е. Оперативная хирургия и топографическая анатомия: учебник для студентов мед. вузов / Г. Е. Островерхов, Ю. М. Бомаш, Д. Н. Лубоцкий. - 5-е изд., испр. - М.: МИА, 2005. - 736 с. - (Сокровищница отечественной медицины)

Семенов Г. М. Топографическая анатомия и оперативная хирургия для стоматологов: учебное пособие. - СПб.: Питер 2008. - 304 с.

Қосымша: Мырзабеков М. Оперативтік хирургия: оқу құралы / М. Мырзабеков, Ә. Е. Есенқұлов; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ. - Алматы: Эверо, 2009. - 264 бет.

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 томдық. 1 т.: оқулық / ред. бас. И. И. Каган; қаз. тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. II т.: оқулық / қазақ тіліне ауд. Қ. Қ. Қайырбекова; И. И. Каган [ж/б.]. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 568 бет с.

Каган И. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: учебник. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2009. - 672 с. +эл. опт. диск (CD-ROM)

Сергиенко В. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия. В 2 т. Т. 1.: учебник / В. И. Сергиенко, Э. А. Петросян, И. В. Фраучи. - 3-е изд., испр. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2007. - 831 с

Электронды басылымдар: Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. Т.1 [Электронный ресурс]: оқулық / қазақ тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова; ред. баск. И. И. Каган. - Электрон. текстовые дан. (136Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512б. Атлас рентгеноанатомии и укладок. Т. 1 [Электронный ресурс]: учебник: атлас / М.

В. Ростовцев [др.]; под ред. М. В. Ростовцева. - Электрон. текстовые дан. (41,5 Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2013 эл. опт. диск (CD-ROM). - (Электронный учебник)

Клиническая, топографическая анатомия и оперативная хирургия [Электронный ресурс]: монография. - Электрон. текстовые дан. (6,35 Мб). - М.: Б. и., 2002. - 1 эл.

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы).

1. Құрсақ бетінде қандай аймақтар бөлінеді және олардың клиникалық маңызы қандай?
2. Алдыңғы-бүйірлік құрсақ қабырғасының негізгі қабаттарын атаңыз.
3. Іштің ақ сызығы мен көк сақинасы қалай құрылған?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы		24 беттің 13-ші беті
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»		

4. Паховый (сақалды) канал дегеніміз не және ол ер адамдарда және әйелдерде қандай құрылымдарды қамтиды?
5. Құрсақ қуысының шекаралары мен қабаттарын атаңыз.
6. Құрсақ алдыңғы-бүйірлік қабырғасының топографиялық анатомиясы хирургиялық қол жеткізу жолдарында қалай көмектеседі?
7. Көк сақина мен паховый каналмен байланысты қандай патологиялық жағдайлар бар?
8. Құрсақты аймақтар мен қабаттарға бөлудің ішкі мүшелер патологиясын диагностикалауда қандай пайдасы бар?

№7 дәріс

1. Тақырыбы: Құрсақ қуысының мүшелерінің топографиясы. Бауыр. Қуықша және өт жолдары, бауыр артериясы және порталды вена. Құрсақ өңеш бөлімі.

2. Мақсаты:

- Студенттерді құрсақ қуысының мүшелері, бауыр, өт қуықша және өт жолдарының топографиясымен таныстыру.
- Бауырдың қанмен қамтамасыз етілуін қарастыру: бауыр артериясы және порталды вена.
- Құрсақ өңеш бөлігінің топографиясын және оның клиникалық маңызын зерттеу.

3. Дәріс тезистері:

Құрсақ қуысының мүшелерінің топографиясының жалпы мәселелері:

- Мүшелердің құрсақ қабаттары мен аймақтары бойынша орналасуы.
- Бауыр, асқазан, ішектің беткей анатомиялық бағдарлары.
- Диагностика және хирургия үшін топографияның маңызы.

Бауыр:

- Өлшемі, пішіні, беттері және бөліктері.
- Сегментарлық бөлінуі.
- Диафрагма, асқазан және он екі елі ішекпен байланысы.

Өт қуықша және өт жолдары:

- Құрылымы: түбі, денесі, мойны.
- Топография: бауырға, он екі елі ішекке және сосочкаларға қатысты орналасуы.
- Өт жолдары: оң және сол бауырлық, жалпы бауырлық, жалпы өт жолы.

Бауырдың қанмен қамтамасыз етілуі:

- **Бауыр артериясы:** шығу тегі, тармақтары, анатомиялық бағдарлары.
- **Порталды вена:** түзілуі, қан ағыны, топографиясы.
- **Клиникалық маңызы:** хирургиялық қол жеткізу, трансплантация, қан кетулер.

Құрсақ өңеш бөлімі:

- Орналасуы және ұзындығы.
- Диафрагма және асқазанмен байланысы.
- Қанмен қамтамасыз етілуі: сол асқазан тамыры, веноздық өрім.
- Клиникалық-хирургиялық маңызы: өңеш варикоздары, өңешке жасалатын операциялар.

4. Иллюстрациялық материал: Плакаттар, муляждар, торс, фантомдар, презентациялар.

5. Әдебиет:

ONTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	
 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы	
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»	24 беттің 14-ші беті

Негізгі: Каган, И. И. Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия: оқулық / И. И. Каган, С. В. Чemezov ; қаз. тіліне аудар. М. А. Сейфулдинова, жауапты ред. Ы. А. Алмабаев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 576 эл. опт.

Сергиенко В.И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия : Учебник / В. И. Сергиенко, Э.А. Петросян ; Рек.ГОУ ВПО «Московская мед.академия им.И.М.Сеченова». - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013. - 648 с. : ил.

Островерхов Г. Е. Оперативная хирургия и топографическая анатомия : учебник для студентов мед. вузов / Г. Е. Островерхов, Ю. М. Бомаш, Д. Н. Лубоцкий. - 5-е изд., испр. - М. : МИА, 2005. - 736 с. - (Сокровищница отечественной медицины)

Семенов Г. М. Топографическая анатомия и оперативная хирургия для стоматологов : учебное пособие. - СПб. : Питер 2008. - 304 с.

Қосымша: Мырзабеков М. Оперативтік хирургия : оқу құралы / М. Мырзабеков, Ә. Е. Есенқұлов ; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ. - Алматы : Эверо, 2009. - 264 бет.

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 томдық. 1 т. : оқулық / ред. бас. И. И. Каган ; қаз. тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. II т.: оқулық / қазақ тіліне ауд. Қ. Қ. Қайырбекова ; И. И. Каган [ж/б.]. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 568 бет с.

Каган И. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия : учебник. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2009. - 672 с. +эл. опт. диск (CD-ROM)

Сергиенко В. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия. В 2 т. Т. 1. : учебник / В. И. Сергиенко, Э. А. Петросян, И. В. Фраучи. - 3-е изд., испр. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2007. - 831 с

Электронды басылымдар: Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. Т.1 [Электронный ресурс] : оқулық / қазақ тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова ; ред. басқ. И. И. Каган. - Электрон. текстовые дан. (136Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512б. Атлас рентгеноанатомии и укладок . Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник: атлас / М.

В. Ростовцев [др.] ; под ред. М. В. Ростовцева. - Электрон. текстовые дан. (41,5 Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013 эл. опт. диск (CD-ROM). - (Электронный учебник)

Клиническая, топографическая анатомия и оперативная хирургия [Электронный ресурс] : монография. - Электрон. текстовые дан. (6,35 Мб). - М. : Б. и., 2002. - 1 эл.

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы).

1. Құрсақ қуысының мүшелерінің оң жоғарғы квадрантындағы шекаралар мен бағдарларды атаңыз.
2. Бауырдың бөліктері мен беттерін сипаттаңыз.
3. Өт қуықшасының құрылымы мен топографиясын сипаттаңыз.
4. Бауырдың билиарлық жүйесіне кіретін өт жолдарын атаңыз.
5. Бауыр артериясы мен порталды венаның орналасуын сипаттаңыз.
6. Бауырдың топографиясын білу хирургиялық араласуларда қалай көмектеседі?
7. Құрсақ өңеш бөлімі қай жерде орналасқан және оны қандай қан тамырлары камтамасыз етеді?
8. Бауыр, өт қуықша және құрсақ өңеш бөлімімен байланысты клиникалық жағдайларды атаңыз.

№8 дәріс

1. Тақырыбы: Бел аймағының және қабырға арты (забрюшинное) кеңістігінің топографиялық анатомиясы. Жалпы сипаттама. Қабаттар. Бүйректер. Жоғарғы бүйрек бездері.

2. Мақсаты:

ONTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»		
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы		24 беттің 15-ші беті
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»		

- Студенттерді бел аймағының және қабырға арты кеңістігінің топографиялық анатомиясымен таныстыру.
- Бүйректер мен жоғарғы бүйрек бездерінің құрылымын және орналасуын қарастыру.
- Диагностика және хирургиялық араласуларда анатомиялық бағдарлардың клиникалық маңызын түсінуге дағдылар қалыптастыру.

3. Дәріс тезистері:

Бел аймағының топографиялық анатомиясының жалпы мәселелері:

- Бел аймағының беткей анатомиялық бағдарлары.
- Бел аймағының қабаттары: тері, теріасты клетчатка, фасциялар, бұлшықеттер.
- Бел аймағы топографиясының клиникалық-хирургиялық маңызы.

Қабырға арты кеңістігі (забрюшинное пространство):

- Анықтамасы және шекаралары: алдыңғы және артқы фасциялар, бүйірлік шекаралар.
- Негізгі құрылымдар: бүйректер, жоғарғы бүйрек бездері, зәр шығару түтіктері, аорта, төменгі қуысты вена.
- Құрсақ қуысы мен қабырға арты клеткалық кеңістіктермен байланысы.

Бүйректер:

- Орналасуы: T12–L3, оң бүйрек солға қарағанда төменірек.
- Бүйректің беттері және полустері.
- Қанмен және жүйкелермен қамтамасыз етілуі.
- Клиникалық-хирургиялық маңызы: нефротомия, нефрэктомия.

Жоғарғы бүйрек бездері:

- Пішіні, орналасуы және қабаттары (қыртысты және ми қабат).
- Бүйректер мен ірі қан тамырларымен байланысы.
- Клиникалық-хирургиялық маңызы: операцияларға қол жеткізу жолдары, эндокриндік патологиялар.

4. Иллюстрациялық материал: Плакаттар, муляждар, торс, фантомдар, презентациялар.

5. Әдебиет:

Негізгі: Каган, И. И. Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия: оқулық / И. И. Каган, С. В. Чемезов; қаз. тіліне аудар. М. А. Сейфулдинова, жауапты ред. Ы. А. Алмабаев. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 576 зл. опт.

Сергиенко В.И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: Учебник / В. И. Сергиенко, Э.А. Петросян; Рек.ГОУ ВПО «Московская мед.академия им.И.М.Сеченова». - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2013. - 648 с.: ил.

Островерхов Г. Е. Оперативная хирургия и топографическая анатомия: учебник для студентов мед. вузов / Г. Е. Островерхов, Ю. М. Бомаш, Д. Н. Лубоцкий. - 5-е изд., испр. - М.: МИА, 2005. - 736 с. - (Сокровищница отечественной медицины)

Семенов Г. М. Топографическая анатомия и оперативная хирургия для стоматологов: учебное пособие. - СПб.: Питер 2008. - 304 с.

Қосымша: Мырзабеков М. Оперативтік хирургия: оқу құралы / М. Мырзабеков, Ә. Е. Есенқұлов; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ. - Алматы: Эверо, 2009. - 264 бет.

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 томдық. 1 т.: оқулық / ред. бас. И. И. Каган; қаз. тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. II т.: оқулық / қазақ тіліне ауд. Қ. Қ. Қайырбекова; И. И. Каган [ж/б.]. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 568 бет с.

Каган И. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: учебник. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2009. - 672 с. +эл. опт. диск (CD-ROM)

Сергиенко В. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия. В 2 т. Т. 1.:

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»		
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы		24 беттің 16-ші беті
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»		

учебник / В. И. Сергиенко, Э. А. Петросян, И. В. Фраучи. - 3-е изд., испр. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2007. - 831 с

Электронды басылымдар: Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. Т.1 [Электронный ресурс] : оқулық / қазақ тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова ; ред. басқ. И. И. Каган. - Электрон. текстовые дан. (136Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512б. Атлас рентгеноанатомии и укладок . Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник: атлас / М. В. Ростовцев [др.] ; под ред. М. В. Ростовцева. - Электрон. текстовые дан. (41,5 Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013 эл. опт. диск (CD-ROM). - (Электронный учебник) Клиническая, топографическая анатомия и оперативная хирургия [Электронный ресурс] : монография. - Электрон. текстовые дан. (6,35 Мб). - М. : Б. и., 2002. - 1 эл.

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы).

1. Бел аймағының беткей анатомиялық бағдарларын атаңыз.
2. Бел аймағы қандай қабаттардан тұрады?
3. Қабырға арты кеңістік (забрюшинное пространство) дегеніміз не және оған қандай құрылымдар кіреді?
4. Бүйректердің құрылымы мен топографиясын сипаттаңыз.
5. Жоғарғы бүйрек бездері қай жерде орналасқан және олардың анатомиялық құрылымы қандай?
6. Бүйректер мен жоғарғы бүйрек бездеріне қандай қан тамырлары мен жүйкелер келеді?
7. Бел аймағының топографиялық анатомиясы хирургиялық операцияларды жоспарлауда қалай көмектеседі?
8. Қабырға арты кеңістік, бүйректер және жоғарғы бүйрек бездерімен байланысты клиникалық жағдайларды атаңыз.

№9 дәріс

1. Тақырыбы: Топографиялық анатомия: жамбас және тік ішек аймағы (промежность). Жалпы мәліметтер. Жамбас қабырғасы мен діңінің сүйек-бұйымдық негізі, бұлшықеттері. Жамбас фасциялары.

2. Мақсаты:

- Студенттерді жамбас пен тік ішек аймағының топографиялық анатомиясымен таныстыру.
- Жамбас сүйек-бұйымдық негізін, қабырғалары мен діңінің бұлшықеттерін, сондай-ақ жамбас фасцияларын қарастыру.
- Хирургиялық араласулар мен гинекологиялық/урологиялық процедураларда анатомиялық құрылымдардың клиникалық маңызын түсінуге дағдылар қалыптастыру.

3. Дәріс тезистері:

1. Жамбас және промежность топографиялық анатомиясының жалпы мәліметтері:
 - Жамбас анықтамасы және шекаралары.
 - Жамбас пен промежность беткей анатомиялық бағдарлары.
 - Жамбас үлкен (false) және кіші (true) деп бөлінуі.
2. Жамбас сүйек-бұйымдық негізі:
 - Жамбас сүйектері: жамбас сүйегі (ilium), лобковая, седалищная, крестец, копчик.
 - Жамбас буындары: крестцово-подвздошные, лобковый симфиз, крестцово-копчиковый.
 - Жамбас байламдары: крестцово-остистые, крестцово-крестцовые, седалищно-лобковые.
3. Жамбас қабырғалары мен діңінің бұлшықеттері:
 - Қабырға бұлшықеттері: грушевидная, запираательная внутренняя, подвздошно-поясничная.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	
 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы	
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»	24 беттің 17-ші беті

- Діңінің бұлшықеттері: леватор ани, кокцигеус, сфинктеры ануса және уретры.
- Бұлшықеттердің қызметі: жамбас мүшелерін қолдау, зәр шығару және дефекацияға қатысу.

4. Жамбас фасциялары:

- Беткей және терең фасциялар.
- Фасциялардың жамбас мүшелерімен байланысы.
- Клиникалық-хирургиялық маңызы: инфекцияның таралуы, іріңді процестердің қалыптасуы, операциялардағы қол жеткізу жолдары.

4. Иллюстрациялық материал: Плакаттар, муляждар, торс, фантомдар, презентациялар.

5. Әдебиет:

Негізгі: Каган, И. И. Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия: оқулық / И. И. Каган, С. В. Чемезов; қаз. тіліне аудар. М. А. Сейфулдинова, жауапты ред. Ы. А. Алмабаев. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 576 эл. опт.

Сергиенко В.И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: Учебник / В. И. Сергиенко, Э.А. Петросян; Рек.ГОУ ВПО «Московская мед.академия им.И.М.Сеченова». - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2013. - 648 с.: ил.

Островерхов Г. Е. Оперативная хирургия и топографическая анатомия: учебник для студентов мед. вузов / Г. Е. Островерхов, Ю. М. Бомаш, Д. Н. Лубоцкий. - 5-е изд., испр. - М.: МИА, 2005. - 736 с. - (Сокровищница отечественной медицины)

Семенов Г. М. Топографическая анатомия и оперативная хирургия для стоматологов: учебное пособие. - СПб.: Питер 2008. - 304 с.

Қосымша: Мырзабеков М. Оперативтік хирургия: оқу құралы / М. Мырзабеков, Ә. Е. Есенқұлов; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ. - Алматы: Эверо, 2009. - 264 бет.

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 томдық. 1 т.: оқулық / ред. бас. И. И. Каган; қаз. тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. II т.: оқулық / қазақ тіліне ауд. Қ. Қ. Қайырбекова; И. И. Каган [ж/б.]. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 568 бет с.

Каган И. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: учебник. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2009. - 672 с. +эл. опт. диск (CD-ROM)

Сергиенко В. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия. В 2 т. Т. 1.: учебник / В. И. Сергиенко, Э. А. Петросян, И. В. Фраучи. - 3-е изд., испр. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2007. - 831 с

Электронды басылымдар: Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. Т.1 [Электронный ресурс]: оқулық / қазақ тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова; ред. басқ. И. И. Каган. - Электрон. текстовые дан. (136Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512б. Атлас рентгеноанатомии и укладок. Т. 1 [Электронный ресурс]: учебник: атлас / М.

В. Ростовцев [др.]; под ред. М. В. Ростовцева. - Электрон. текстовые дан. (41,5 Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2013 эл. опт. диск (CD-ROM). - (Электронный учебник)

Клиническая, топографическая анатомия и оперативная хирургия [Электронный ресурс]: монография. - Электрон. текстовые дан. (6,35 Мб). - М.: Б. и., 2002. - 1 эл.

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы).

1. Жамбас шекараларын және промежностьтің негізгі бағдарларын атаңыз.
2. Жамбас сүйек-бұйымдық негізін қандай сүйектер мен буындар құрайды?
3. Жамбас қабырғалары мен діңінің негізгі бұлшықеттерін және олардың қызметін атаңыз.
4. Жамбас фасцияларын атаңыз және олардың клиникалық маңызы қандай?
5. Дің бұлшықеттерінің анатомиясы зәр шығару жүйесі мен дефекация функциясымен қалай байланысты?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы	
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»	24 беттің 18-ші беті

6. Жамбас пен фасциялардың топографиясын ескере отырып, қандай хирургиялық қол жеткізу жолдары қолданылады?

7. Жамбас анатомиясын білу гнойлы процестерді және жамбас мүшелерінің жарақаттарын емдеуде қалай көмектеседі?

№10 дәріс

1. Тақырыбы: Жамбас және промежность топографиялық анатомиясы. Брюшинаның жамбас мүшелеріне қатынасы. Жамбас қуысының үш бөлімі. Қан тамырлары, жүйкелер және лимфа түйіндері. Жамбас клеткалық кеңістіктері.

2. Мақсаты:

- Жамбас мүшелерінің орналасуын және олардың брюшинамен байланысын зерттеу.
- Жамбас қуысының үш бөлікке бөлінуімен танысу.
- Жамбас қан-тамырлық және жүйкелік пучктерін, лимфа түйіндерінің орналасуын қарастыру.
- Жамбас клеткалық кеңістіктерін және олардың клиникалық маңызын зерттеу.

3. Дәріс тезистері:

1. Брюшинаның жамбас мүшелерімен қатынасы:

- Жамбас брюшинасы: қабырғалар мен мүшелерге бекітілуі.
- Сводтардың түзілуі: қуық-жатыр, тік ішек-жатыр (әйелдерде), тік ішек-қуық (ер адамдарда).
- Клиникалық маңызы: сұйықтық пен іріңді процестерді локализациялау, хирургиялық қол жеткізу жолдары.

2. Жамбас қуысының үш бөлімі:

- Алдыңғы бөлім: қуық және уретра.
- Ортаңғы бөлім: әйел немесе еркек жыныс мүшелері (жатыр, қынап / простата).
- Артқы бөлім: тік ішек және анальды құрылымдар.
- Бөлімдердің шекаралары және олардың арасындағы байланыс.

3. Жамбас қан тамырлары:

- Ішкі жамбас артериясы және оның тармақтары.
- Жамбас веноздық жүйесі: ішкі жамбас веналары, жамбас мүшелерінің веноздық өрімдері.
- Клиникалық-хирургиялық маңызы: қан кетулерде тамырларды байлау, жамбас мүшелеріндегі операциялар.

4. Жамбас жүйкелері:

- Жамбас өрімі (ішкі жамбас және крестцовые).
- Негізгі нервтік тармақтар: жамбас нервтері, жыныстық нервтер.
- Функциялар: зәр шығару жүйесі, тік ішек және промежность иннервациясы.

5. Жамбас лимфа түйіндері:

- Лимфа түйіндерінің топтары: ішкі және сыртқы жамбас, крестцовые, тік ішек түйіндері.
- Хирургия және онкология үшін маңызы.

6. Жамбас клеткалық кеңістіктері:

- Кеңістіктер: қуық-жатыр, тік ішек-жатыр (әйелдерде), тік ішек-қуық (ер адамдарда).
- Инфекциялар мен іріңді процестердің таралу жолдары.
- Хирургиялық аспектілер: дренаж және қол жеткізу жолдары.

4. Иллюстрациялық материал: Плакаттар, муляждар, торс, фантомдар, презентациялар.

5. Әдебиет:

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	
 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Топографиялық анатомия және гистология» кафедрасы	
Дәріс кешені «Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия»	24 беттің 19-ші беті

Негізгі: Каган, И. И. Топографиялық анатомия және оперативтік хирургия: оқулық / И. И. Каган, С. В. Чемезов; қаз. тіліне аудар. М. А. Сейфулдинова, жауапты ред. Ы. А. Алмабаев. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 576 эл. опт.

Сергиенко В.И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: Учебник / В. И. Сергиенко, Э.А. Петросян; Рек. ГОУ ВПО «Московская мед. академия им. И.М. Сеченова». - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2013. - 648 с.: ил.

Островерхов Г. Е. Оперативная хирургия и топографическая анатомия: учебник для студентов мед. вузов / Г. Е. Островерхов, Ю. М. Бомаш, Д. Н. Лубоцкий. - 5-е изд., испр. - М.: МИА, 2005. - 736 с. - (Сокровищница отечественной медицины)

Семенов Г. М. Топографическая анатомия и оперативная хирургия для стоматологов: учебное пособие. - СПб.: Питер 2008. - 304 с.

Қосымша: Мырзабеков М. Оперативтік хирургия: оқу құралы / М. Мырзабеков, Ә. Е. Есенқұлов; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; С. Ж. Асфендияров атындағы ҚазҰМУ. - Алматы: Эверо, 2009. - 264 бет.

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 томдық. 1 т.: оқулық / ред. бас. И. И. Каган; қаз. тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512

Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. II т.: оқулық / қазақ тіліне ауд. Қ. Қ. Қайырбекова; И. И. Каган [ж/б.]. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 568 бет с.

Каган И. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: учебник. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2009. - 672 с. + эл. опт. диск (CD-ROM)

Сергиенко В. И. Топографическая анатомия и оперативная хирургия. В 2 т. Т. 1.: учебник / В. И. Сергиенко, Э. А. Петросян, И. В. Фраучи. - 3-е изд., испр. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2007. - 831 с

Электронды басылымдар: Топографиялық анатомия мен оперативтік хирургия. 2 т. Т.1 [Электронный ресурс]: оқулық / қазақ тіл. ауд. Қ. Қ. Қайырбекова; ред. басқ. И. И. Каган. - Электрон. текстовые дан. (136 Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 512б. Атлас рентгеноанатомии и укладок. Т. 1 [Электронный ресурс]: учебник: атлас / М.

В. Ростовцев [др.]; под ред. М. В. Ростовцева. - Электрон. текстовые дан. (41,5 Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2013 эл. опт. диск (CD-ROM). - (Электронный учебник)

Клиническая, топографическая анатомия и оперативная хирургия [Электронный ресурс]: монография. - Электрон. текстовые дан. (6,35 Мб). - М.: Б. и., 2002. - 1 эл.

6. Бақылау сұрақтары (Feedback кері байланысы).

1. Брюшина жамбас мүшелеріне қатысты қалай орналасқан және қандай сводтар түзіледі?
2. Жамбас қуысы қандай үш бөлікке бөлінеді және оларда қандай мүшелер орналасқан?
3. Жамбас мүшелерін қанмен қамтамасыз ететін тамырлар қандай және олардың топографиясы қандай?
4. Қай жүйкелер жамбас мүшелері мен промежностьті иннервациялайды?
5. Жамбас лимфа түйіндерінің негізгі топтарын атаңыз және олардың клиникалық маңызы қандай?
6. Жамбас клеткалық кеңістіктері қандай және ірінді процестер қалай таралады?
7. Жамбас топографиясын білу хирургиялық араласуларда және тамырларды байлау кезінде қалай көмектеседі?
8. Жамбас клеткалық кеңістіктерін ескере отырып, қандай хирургиялық қол жеткізу жолдары қолданылады?